

ARBEIDSMARKT- INDICATOREN OP BASIS VAN DE EBB (CBS MICRODATA)

Onderzoeksverantwoording

April 2026

Titel	Arbeidsmarkt-indicatoren op basis van de EBB (CBS microdata)
Auteur(s)	Landelijk Centrum Studiekeuze
Versie	1.2
Datum	7 april 2026

Colofon

Landelijk Centrum Studiekeuze, 2026.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
2. Methode	5
2.1 Gebruikte bestanden	5
2.2 Privacyoverwegingen	5
2.3 Aggregatieniveaus	6
2.4 Selecties	7
2.5 Weegfactor	7
3. Arbeidsmarkt-indicatoren	8
3.1 Combinaties beroep en opleiding	8
Bijlage 1: referentielijst	9
bijlage 2: gebruikte variabelen	10

1. INLEIDING

De Enquête Beroepsbevolking (EBB) is een grootschalige enquête, uitgevoerd door het CBS, met tienduizenden respondenten per jaar. De populatie bestaat uit mensen vanaf 15 jaar oud, met en zonder werk. Deze respondenten worden voornamelijk bevraagd over hun werksituatie; ook wordt naar achtergrondkenmerken zoals leeftijd en gevolgde/behaalde opleidingen gevraagd.

Na afloop van ieder jaar worden in februari *jaarbestanden* opgeleverd¹. Het CBS stelt deze bestanden (microdata) onder stringente voorwaarden beschikbaar aan onderzoekers beschikbaar in een beveiligde omgeving.

Het LCSK gebruikt gegevens uit de EBB om studiekeizers een indruk te geven van welke opleiding (detailgroep) beroepsbeoefenaren (jonger dan 45 jaar) van een bepaald beroep het vaakst gevolgd hebben.

In de volgende hoofdstukken behandelen we achtereenvolgens:

- de gebruikte bestanden van het CBS (microdata)
- de gehanteerde privacy regels (bescherming van personen)
- de diverse aggregatieniveaus (samenvoegingen van opleidingen en beroepen)
- de selecties die we toepassen
- de toegepaste weegfactor (representativiteit)
- de arbeidsmarktindicatoren (definities en toelichtingen)

---

¹ Bijvoorbeeld: in februari 2027 wordt het bestand over 2026 verwacht.

2. METHODE

2.1 Gebruikte bestanden

Van de EBB verschijnen in februari *jaarbestanden* met alle respons uit het jaar ervoor. Een respondent wordt daarbij tot vijfmaal benaderd (op tijdstippen x , $x + 3$ maanden, $x + 6$ maanden, $x + 9$ maanden, $x + 12$ maanden). Het aantal unieke respondenten is daarom lager dan het aantal waarnemingen.

Om een goede balans te houden tussen actualiteit (studiekeizers een idee geven van de *huidige* arbeidsmarkt) en vulling (ook bij kleinere beroepen en opleidingen (detailgroep) informatie tonen) is ervoor gekozen om telkens de *drie meest recente jaarbestanden* samen te nemen als basis voor de bewerkingen². Daarnaast wordt een hulpbestand gebruikt afkomstig van het CBS: Nederlandstalige labels ISCO-beroepen, zie Tabel 1 voor een nadere omschrijving van de gebruikte bestanden.

TABEL 1: Omschrijving van de gebruikte microbestanden van het CBS.

Naam	Versie	Omschrijving
EBBnw	<i>EBBnw2025V1</i> <i>EBBnw2024V1</i> <i>EBBnw2023V3</i>	Jaarbestanden Enquête Beroepsbevolking (EBB). In principe worden steeds de <i>drie</i> meest recente jaarbestanden (begin 2026 zijn dat 2023, 2024 en 2025) gebruikt (en samengenomen).
Nederlandstalige ISCO-labels	<i>EBB_isco2008</i>	Syntaxbestand uit CBS 'code listings' met Nederlandse namen voor alle ISCO08-unit groups. Het EBB-bestand bevat alleen de Engelse namen, dus m.b.v. deze syntax worden Nederlandse namen toegevoegd.

Alleen het laatstgenoemde bestand is openbaar (zie de referentielijst in Bijlage 1), de EBB-bestanden zijn alleen beschikbaar in de beveiligde microdata-omgeving van het CBS. Bijlage 2 geeft per bestand de variabelen die gebruikt zijn.

2.2 Privacyoverwegingen

Het CBS stelt in verband met gegevensbescherming van personen en bedrijven stringente beveiligingsregels aan de data die geëxporteerd mogen worden. Dit beperkt welke gegevens we kunnen tonen, met name bij kleine opleidingen (detailgroepen).

Een belangrijke regel: het *minimum aantal waarnemingen* per combinatie van een beroep x opleiding (detailgroep) moet 10 zijn.

² Er zijn verschillende varianten getest: de vulling per opleiding /detailgroep (met name opleidingen die gemiddeld kleiner zijn, zoals de associate degrees of hbo-master) was duidelijk hoger bij het gebruik van 3 jaren t.o.v. 1 jaar, maar toename in vulling van 5 jaren t.o.v. 3 jaren was daarbij vergeleken gering.

2.3 Aggregatieniveaus

2.3.1 Combinaties beroepen en hoogst behaalde diploma's

Beroepen

ISCO staat voor International Standard Classification of Occupations, de internationale standaardindeling van beroepen. De meest recente versie hiervan dateert van 2008. De indeling heet dan ook voluit ISCO-08.

Binnen ISCO worden vier niveaus van detail onderscheiden. Van globaal naar gedetailleerd zijn dat

- *Major group (1cijferig)*
- *Sub-major group (2cijferig)*
- *Minor Group (3cijferig)*
- *Unit Group (4cijferig)*

Als het gaat over *beroepen* wordt steeds het meest gedetailleerde niveau gebruikt dat in de EBB beschikbaar is: *ISCO unit groups (ISCO 4 digit)*. Een unit group is niet altijd gelijk aan één beroep, maar kan een set beroepen omvatten (bijvoorbeeld groep 2310: 'hoogleraren en andere docenten in het hoger onderwijs').

Er zijn in de ISCO-indeling in totaal 433 unit groups. Hiervan gebruiken we de unit groups op de twee hoogste skill levels (zie voor uitleg van de selectie paragraaf 2.4), dat zijn er 210.

Opleidingen

Voor *opleidingen* wordt de hoogst behaalde diploma uit de EBB gebruikt. Respondenten worden gevraagd naar hun hoogst behaalde diploma. Dit wordt door het CBS gecodeerd tot een indeling naar opleidingsniveau en -inhoud. Het aggregatieniveau is: soort hoger onderwijs x graad x ISCED Detailgroep. De ISCED Detailgroep geeft de onderwijsinrichting van de hoogst behaalde opleiding weer, terwijl graad en soort hoger onderwijs het opleidingsniveau weergeven. Hieronder volgt een korte toelichting bij deze termen.

ISCED Detailgroep

De Internationale Standard Classification of Educational Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F-2013) is de internationale classificatie voor het indelen van het onderwijs naar richting (opleidingsinhoud) van de Unesco. Deze is hiërarchisch opgebouwd van algemeen naar gedetailleerd: 12 *hoofdgroepen*, 34 *subgroepen* en 93 *detailgroepen*. De meest recente variant van deze indeling dateert uit 2013.

Soort hoger onderwijs en graad

Om goed te kunnen koppelen voor studiekeuzers is niet alleen informatie over de inhoud maar ook over het soort opleiding nodig: is het hbo of wo (soort hoger onderwijs), en associate degree, bachelor of master (graad)?

Deze gegevens worden afgeleid uit de combinatie van twee indelingen: 'ISCED subcategory', een internationale classificatie van opleidingen naar opleidingsniveau, en 'Code type opleiding', een indeling van opleidingen naar opleidingsniveau van het CBS. Door deze twee indelingen te combineren is het mogelijk om de opleidingsniveaus terug te voeren naar type (hbo en wo) x graad (associate degree, bachelor en master). Het opleidingsniveau 'PhD/gepromoveerd' wordt samengevoegd met wo-masters omdat dit niet geldt als aparte graad voor LCSK.

2.4 Selecties

Niet alle EBB-waarnemingen zijn relevant voor het LCSK. Vanwege het specifieke doel om studiekeuzers te informeren over het hoger onderwijs zijn selecties gemaakt. Hieronder worden deze kort toegelicht.

Selecties aan opleidingszijde

Aan opleidingszijde beperken we ons tot gediplomeerden van arbeidsmarktrelevant hoger onderwijs. Arbeidsmarktrelevant wil hier zeggen: alle opleidingen in het hoger onderwijs *met uitzondering van wo-bachelors*, namelijk gediplomeerden van *hbo-associate degree*, *hbo-bachelor*, *hbo-master* en *wo-master*³. Wo-bachelors worden uitgesloten, omdat dit diploma doorgaans wordt gevolgd door een master voordat de arbeidsmarkt wordt betreden.

Selecties aan beroepszijde

Aan beroepszijde beperken we ons tot die gediplomeerden die werkzaam zijn in een beroep op het niveau van het hoger onderwijs. De ISCO-indeling kent aan beroepen een (meestal uniek⁴) 'skill level' ofwel beroepsniveau toe, van 1 t/m 4, als volgt omschreven door het CBS⁵:

- Skillniveau 1: Eenvoudige routinematige taken; elementair of lager onderwijsniveau vereist.
- Skillniveau 2: Weinig tot middelmatig complexe taken; lager of middelbaar onderwijsniveau vereist.
- Skillniveau 3: Complexe taken; middelbaar of hoger onderwijsniveau vereist.
- Skillniveau 4: Zeer complexe gespecialiseerde taken; hoger of wetenschappelijk onderwijsniveau vereist.

We gebruiken *alleen categorieën 3 en 4* omdat deze betrekking hebben op beroepen waarvoor een hoger onderwijs 'skill level' is vereist.

In de verwerking worden zogenaamde 'vangnetberoepen' verwijderd, aangezien deze niet op het gewenste aggregatieniveau zijn (ISCO unit group). Vangnetberoepen zijn beroepsomschrijvingen die eindigen op 'z.n.d.' (zonder nadere differentiatie). Dat wil zeggen dat het beroep op grond van de respons niet precies genoeg in een 4 digit-categorie ingedeeld kan worden.

Respondenten tot 45 jaar

We gebruiken alleen gegevens van mensen jonger dan 45 jaar. Deze keuze is gemaakt om niet alleen startersberoepen, maar ook functies die later in de beroepsloopbaan voorkomen beter te kunnen koppelen aan de gevolgde studie binnen een detailgroep. Gegevens van respondenten ouder dan 45 jaar worden uitgesloten, aangezien hun gevolgde opleiding vaak decennia geleden is afgerond en mogelijk minder relevant is voor hun huidige beroepsuitoefening. Door deze afbakening richten we ons op de relatie tussen beroep en opleidingen in de eerste helft van de beroepsloopbaan.

2.5 Weegfactor

In de analyses gebruiken we *gewogen* EBB-waarnemingen. De weegfactor wordt door het CBS meegeleverd om ervoor te zorgen dat de gegevens zo representatief mogelijk zijn voor de Nederlandse

³ Inclusief oudere ongedeelde wo-opleidingen (drs./mr./ir.)

⁴ Er zijn enkele militaire functies waarbij meerdere skill levels voor dezelfde ISCO Unit Group worden gehanteerd. In de EBB-bestanden hebben we hier in de praktijk niet mee te maken: voor onze dataset geldt dat ieder beroep één skill level heeft.

⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/44/arbeidsparticipatie-hoger-bij-goede-beheersing-nederlands/beroepsniveau>

bevolking. De weging heeft twee belangrijke functies, namelijk het corrigeren voor eventuele selectiviteit in de respons, en zorgt ervoor dat de enquête uitkomsten aansluiten bij populatietotalen die bekend zijn uit registraties. Hierdoor kunnen resultaten worden geïnterpreteerd als betrouwbare schattingen voor de populatie, niet alleen voor de steekproef.

In het weegmodel zijn de volgende kenmerken opgenomen: geslacht, leeftijd, regio en herkomst. Deze kenmerken worden gebruikt om de populatieverdeling zo goed mogelijk te benaderen. Meer details over de weegfactor is te vinden in de EBB Onderzoeksbeschrijving (zie Bijlage 1).

3. ARBEIDSMARKT-INDICATOREN

In de volgende paragrafen worden de arbeidsmarktindicatoren gedefinieerd en toegelicht.

3.1 Combinaties beroep en opleiding

3.1.1 Definitie

De meest voorkomende opleidingen onder beroepsuitoefenaars jonger dan 45 jaar binnen een specifiek beroep.

3.1.2 Toelichting

De uitkomsten hebben hier de vorm van een *ranking* van hoogst behaalde opleiding per beroep, van EBB-respondenten die jonger zijn dan 45 jaar. We maken die rangorde op basis van het *gewogen aantal waarnemingen*.

Eerst wordt geteld hoeveel *gewogen waarnemingen* in de drie meest recente EBB-jaren er zijn binnen de combinatie van beroep x en opleiding y. Vervolgens worden vóór verdere verwerking alle combinaties met minder dan 10 *ongewogen* waarnemingen vanwege privacyregels verwijderd. Met wat overblijft kunnen *rankings* gemaakt worden: welke opleiding hebben mensen met dit beroep het vaakst gevolgd?

Het rangnummer geeft aan welke plaats een opleiding inneemt: op 1 het meest voorkomende opleiding bij dat beroep, op 2 het daarna meest voorkomende et cetera. Bij gelijke score krijgen beide opleidingen een gelijke rang.

Dus als de resultaten bijvoorbeeld zo zijn:

- Combinatie beroep x en opleiding y1: 25 gewogen waarnemingen
- Combinatie beroep x en opleiding y2: 18 gewogen waarnemingen
- Combinatie beroep x en opleiding y3: 18 gewogen waarnemingen

Dan krijgt binnen dit beroep x opleiding y1 rang 1, en opleidingen y2 en y3 beide rang 3 (het naar boven afgeronde gemiddelde van rang 2 en 3).

BIJLAGE 1: REFERENTIELIJST

EBB (bestandsindeling)

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/ebbnw-enquete-beroepsbevolking-nieuwe-reeks-2003-2022>

EBB (onderzoeksbeschrijving)

<https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2023/enquete-beroepsbevolking--ebb---onderzoeksbeschrijving>

EBB (vragenlijst)

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/vragenlijst-enquete-beroepsbevolking-2021>

EBB (microdata documentatie)

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/maatwerk-en-microdata/microdata-zelf-onderzoek-doen/microdatabestanden/ebbnw-enquete-beroepsbevolking-nieuwe-reeks-2003-2025>

ISCED/SOI-indeling (opleidingen):

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/onderwijs-en-beroepen/standaard-onderwijsindeling--soi--/standaard-onderwijsindeling-2021>

ISCO-indeling (beroepen):

<https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/onderwijs-en-beroepen/beroepenclassificatie--isco-en-sbc-->

BIJLAGE 2: GEBRUIKTE VARIABELEN

Jaarbestanden Enquête beroepsbevolking (EBBnw)

Naam variabele	Inhoud
EBBAFLLFT	Leeftijd op 1 januari van het meetjaar <i>Mogelijke waarden: 15-150</i>
EBBAFLJAAR	Jaar waarin de enquêtes zijn afgenomen. <i>Mogelijke waarden: 2000 - 2023</i>
EBBGEWJAARGEWICHTA	Weegfactor (jaargewicht, versie 2015). Een gewicht dat wordt toegekend aan een persoon waarna schattingen van populatieparameters verkregen worden door de gegevens met deze weegfactoren te vermenigvuldigen en vervolgens op te tellen. Dit gewicht dient gebruikt te worden voor het maken van jaarschattingen op basis van alle vijf peilingen.
EBBTW1ISCO2008V	De ISCO-code (4digit = ISCO unit group) van het beroep dat de respondent uitoefent. <i>Mogelijke waarden: 0 - 9999</i>
ISCO2008NIVEAU	Niveau ('skill level') van het ISCO-beroep, uitgedrukt in een getal van 1 t/m 4. <i>Mogelijke waarden: 1 - 4</i>
EBBTYPCTOHB2021V	Code type opleiding hoogst behaald diploma. Geeft in een gedetailleerde code (door CBS toegekend) aan wat het niveau is van het hoogst behaalde diploma. Volgens SOI/ISCED-indeling 2021. <i>Mogelijke waarden: 1001 - 99900</i>
EBBTYPCTOHB2016V	Zoals EBBTYPCTOHB2021V, maar volgens SOI/ISCED-indeling 2016. <i>Mogelijke waarden: 1001 - 99900</i>
ISCED2011SUBCATEGORYHB	Code (volgens ISCED-2011 indeling) die aangeeft wat het niveau van het hoogst behaalde diploma is. Voor een uitgebreide uitleg van elke waarde, zie de EBBnw documentatie. <i>Mogelijke waarden: 1-999</i>
EBBTYPISCEDFIELDHB2013V	Code (volgens ISCED 2013) die de inhoudelijke richting van het hoogst behaalde diploma aangeeft. 'ISCED Field', in Nederland ook bekend als 'Detailgroep'. Voor de betekenis van iedere afzonderlijke code: zie SOI-indelingsbestand van CBS. <i>Mogelijke waarden: 0-9999</i> <i>Missing values: 9900, 9990, 9997, 9998, 9999</i>